

УДК 94(477.83/.86) : 821.161.2 “1900/1914”

**ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
НА ПОКУТТІ НА ПОЧАТКУ ХХ ст.****Андрій КОРОЛЬКО***Державний вищий навчальний заклад**“Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”,
кафедра історії України і методики викладання історії,
вул. Шевченка, 57, 76018, Івано-Франківськ, Україна**DOI: 10.15330/gal.34.77-92**e-mail: andrii.korolko@pnu.edu.ua**ORCID: 0000-0001-7435-5806*

У статті досліджується громадсько-політична діяльність відомого українського письменника Василя Стефаника на Покутті на початку ХХ ст. Простежено особливості формування світогляду та становлення суспільно-політичних поглядів українського письменника-новеліста у кінці ХІХ ст. Проаналізовано його участь у передвиборчих кампаніях до Державної ради (австрійського парламенту) та Галицького крайового сейму, які відбувалися на теренах краю. Розглянуто основні напрямки практичної діяльності громадсько-політичного діяча в УРП на початку ХХ ст.: участь у роботі з'їздів УРП, народних віч; агітація на підтримку членів УРП під час виборів до австрійського парламенту і Галицького крайового сейму. Показано його внесок в організацію українського січового руху та діяльність товариства “Просвіта” на Покутті, зокрема, на Снятинщині. Простежено участь письменника в ювілейних заходах з нагоди вшанування сторіччя від дня народження Тараса Шевченка.

Ключові слова: *Василь Стефаник, Українська радикальна партія, Покуття, віче, Державна Рада, Галицький крайовий сейм, “Січ”, “Просвіта”.*

2021 року виповнилося 150 років від дня народження відомому українському письменнику, майстру експресіоністичної новели, громадському діячу, політику Василю Семеновичу Стефанику (1871–1936). Творчість українського письменника – не просто майстерне зображення автентичного галицького сільського побуту, політичних обставин того часу, це заглиблення в універсальні аспекти людського життя. Його творчість та манера письма мали великий вплив на розвиток української новелістики. Василь Стефаник намагався поєднувати літературну працю з громадсько-політичною діяльністю. Особливо це помітно в австрійській період на початку ХХ ст., коли український письменник був активним членом Української радикальної партії (УРП), відстоював інтереси галицьких селян з високої трибуни, будучи депутатом австрійського парламенту. Врешті, його громадсько-політична діяльність спричинила до написання ним художніх новел, оповідань, критичних статей про складне життя українських селян Східної Галичини, які високо оцінені літературознавцями, краєзнавцями та критиками.

Мета статті – комплексне дослідження громадсько-політичної діяльності Василя Стефаника на Покутті на початку ХХ ст. Її досягнення передбачає вирішення таких завдань: простежити особливості формування світогляду та становлення суспільно-політичних поглядів українського письменника-новеліста у кінці ХІХ ст.; проаналізувати його участь у передвиборчих кампаніях до Державної ради (австрійського парламенту) та Галицького крайового сейму, які відбувалися на теренах краю; розглянути основні напрямки практичної діяльності громадсько-політичного діяча в УРП на початку ХХ ст.; показати його внесок в організацію українського січового руху та діяльності товариства “Просвіта” на Покутті, зокрема на Снятинщині; простежити участь письменника в ювілейних заходах з нагоди вшанування сторіччя від дня народження Тараса Шевченка.

Аналіз останніх досліджень. Окремі аспекти громадсько-політичної діяльності В. Стефаника в контексті висвітлення суспільно-політичних процесів у Галичині початку ХХ ст., зокрема його участі у передвиборчих кампаніях до Державної ради (австрійського парламенту) та Галицького крайового сейму, практичної роботи в УРП, знайшли відображення в працях українських та польських істориків, літературознавців і краєзнавців Я. Грицака¹, Ю. Плекана², І. Білінкевича³, Ф. Погребенника⁴, М. Гуйванюка⁵, В. Харитона⁶, О. Кравченюка⁷, М. Вавжонка⁸, Р. Томчика⁹, В. Мокрого¹⁰ та ін. Однак у більшості цих праць не використовувалися маловідомі неопубліковані архівні документи та матеріали газетно-журнальної періодици початку ХХ ст.

Важливим джерелом для вивчення проблеми є неопубліковані матеріали, які зберігаються у Центральному державному історичному архіві України у м. Львові, у відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України (м. Київ), в Інституті рукописів Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського НАН України (м. Київ) та у відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки імені Василя Стефаника.

Зокрема, у відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України зберігаються спогади Володимира Кобринського про його зустрічі з Василем Стефаніком у другій половині 1880-х рр.¹¹, а у відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки імені Василя Стефаника містяться газетні і журнальні замітки про українського письменника-новеліста, зібрані галицьким бібліографом І. Левицьким наприкінці ХІХ – початку ХХ ст.¹² Виявлені матеріали засвідчують про формування світогляду Василя Стефаника наприкінці ХІХ ст. В Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського у ф. 318 зберігається рукописна стаття Дмитра Дорошенка про урочистості з нагоди відкриття у 1903 р. в м. Полтаві пам'ятника класику нової української літератури Івану Котляревському, в яких активну участь взяв Василь Стефанік¹³.

¹ Грицак Я. “Молоді” радикали в суспільно-політичному житті Галичини. *Записки НТШ*. Львів, 1991. Т. ССХХІІ. С. 71–110.

² Плекан Ю. Боротьба за реформу виборчого законодавства до Австрійського парламенту та Галицького сейму (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) : монографія. Івано-Франківськ : Видавець Третяк І. Я., 2008. 204 с.

³ Білінкевич І. Іван Франко на Станіславщині: Біографічно-краєзнавчі нариси / вст. ст., підгот. тексту і наук. редакція М. М. Васильчука. Коломия : Вік, 2006. 164 с.

⁴ Погребенник Ф. П. Василь Стефанік і родина Кирила Гаморака. Снятин : Прут Принт, 2000. 72 с.

⁵ Гуйванюк М. Участь Василя Стефаника у виборчому процесі в Галичині наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. *Науковий вісник Чернівецького університету. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини* : збірник наукових праць. Чернівці : Чернівецький університет, 2014. Вип. 702–703. С. 31–36.

⁶ Харитон В. З історії суспільно-політичного руху в Галичині і на Покутті наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Снятин : Прут Принт, 2007. 120 с.

⁷ Кравченюк О. Коломия й радикальний рух. *Коломия й Коломийщина. Збірник споминів і статей про недавнє минуле*. Філадельфія : Видання Комітету Коломийян, 1988. С. 431–441.

⁸ Вавжонек М. Василь Стефанік як представник галицьких радикалів. *Український історичний журнал*. 2014. № 5. С. 49–60.

⁹ Tomczyk R. Galicyjska Rusko-Ukraińska Partia Radykalna w latach 1890–1914. Szczecin: ZAPOL, 2007. 422 s.; Tomczyk R. Radykałowie i socjaldemokraci: Miejsce i rola lewicy w ukraińskim obozie narodowym w Galicji 1890–1914. Szczecin : ZAPOL, 2007. 670 s.

¹⁰ Mokry W. Ukraina Wasyla Stefanyka. Kraków, 2001. 256 s.

¹¹ Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, відділ рукописних фондів і текстології (далі – ІЛ НАНУ, відділ рукописних фондів і текстології). Ф. 8: Василь Стефанік. Спр. 923: Кобринський Володимир Васильович “Незабутні спомини”. Спогади про зустрічі з В. Стефаніком. 12.IX.1954 р. 2 арк.

¹² Львівська національна наукова бібліотека імені Василя Стефаника, відділ рукописів (далі – ЛННБ імені Василя Стефаника, відділ рукописів). Ф. 167: Левицький І. О. Оп. 2. Спр. 3007, п. 89 : Стефанік Василь Семенович ... 1890, 1901. Львів. НТШ 493/238. 18 арк.

¹³ Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. Інститут рукопису (далі – НБУ ім. В. І. Вернадського. Інститут рукопису). Ф. 318: Архів Д. Дорошенка. Од. зб. 7 : [Дорошенко Дмитро Іванович] “Відкриття пам’ятника] Ів. Котляревському у Полтаві 30–31 серпня 1903 р.” [стаття]. 10 арк.

Найбільша кількість неопублікованих матеріалів про громадсько-політичну діяльність Василя Стефаника на початку ХХ ст. знаходиться у Центральному державному історичному архіві України у м. Львові. Нами використані документи двох фондів 348 “Товариство “Просвіта”, м. Львів” і 663 “Павлик Михайло – український письменник і громадський діяч”. У першому фонді зберігається листування, протоколи зборів, списки, звіти та різні документи про діяльність філії “Просвіти” у м. Снятин, членом якої був український письменник-новеліст¹⁴. У другому – протоколи засідань Української радикальної партії, списки членів, виклики на засідання й інші матеріали про діяльність партії, листування та дописи передплатників радикальних часописів “Народ”, “Хлібороб”, “Громадський голос”, в яких містяться матеріали про партійно-політичну роботу Василя Стефаника¹⁵.

Величезний пласт інформації з досліджуваної проблеми зосереджений в тогочасних українських періодичних часописах “Діло”, “Народ”, “Громадський голос” (“Новий Громадський голос”), “Свобода”, “Зоря”. На сторінках газет у відповідних рубриках “Дописи”, “Новинки”, “Рух політичний, просвітний і економічний руського народу”, “З Товариств і зборів”, “З партійного руху”, “Передвиборчий рух”, “З виборчого руху”, “За виборчою реформою до сойму”, “Віча за виборчою реформою”, “За український університет”, “Сокільські і січові свята”, “Січові справи”, “Шевченківські свята”, “Всячина”, “Оповістки” друкувалася замітки та статті про формування світогляду, передвиборчу агітацію і партійно-політичну діяльність Василя Стефаника, його участь в народних вічах, зборах, передвиборчих агітаціях, внесок в організацію українського січового руху на території краю, практичні кроки письменника в ювілейних заходах з нагоди вшанування Івана Котляревського, Тараса Шевченка, Михайла Павлика тощо.

Інформативно доповнюють статтю епістолярій Василя Стефаника, опублікований у третьому томі повного зібрання його творів¹⁶.

Формування світогляду та становлення суспільно-політичних поглядів Василя Стефаника припав на період кінця 1880-х – першої половини 1890-х рр. Зауважимо, що в той період український національний рух у Галичині був представлений народовською, русофільською та радикальною (соціалістичною) течіями. Остання виникла в другій половині 1870-х рр. під ідейним впливом М. Драгоманова та західноєвропейських поступових ідей. Радикали, ядро яких становила молодь, одразу ж виступили з різкою критикою існуючого ладу та діяльності старшого покоління народовців і русофілів¹⁷.

Кінець 1880-х рр. в Австро-Угорській імперії ознаменувався активним поширенням соціалістичних ідей. Кристалізація суспільно-політичних поглядів В. Стефаника відбулася під час навчання у Коломийській гімназії. Там у 1887 р. виник таємний гурток. У ньому місцеві гімназисти пропагували радикальні ідеї, комплектувалася література творами І. Франка, М. Драгоманова, українських та польських авторів, вивчення яких не було передбачено навчальною програмою. Гімназисти відзначали шевченківські свята, поглиблювали свої знання з історії рідного краю. Відомий український громадський діяч і музеєзнавець Володимир

¹⁴ Центральный державный исторический архив Украины, м. Львів (далі – ЦДАЛ України). Ф. 348: Товариство “Просвіта”, м. Львів. Оп. 1. Спр. 5119: Протоколи зборів і засідань членів філіалу в Снятині (оригінали і копії). 1909–1938 рр. 296 арк.; Ф. 348. Оп. 1. Спр. 5120: Листування з філіалом в Снятині про заснування нових читалень, проведення загальних зборів, сплату членських внесків та інші організаційні питання. 1909–1926 рр. 248 арк.

¹⁵ ЦДАЛ України. Ф. 663. Павлик Михайло – український письменник і громадський діяч. Оп. 1. Спр. 165 а: Листівки М. Павлику як редактору газет “Хлібороб”, “Народ” і ін. від передплатників, організацій і установ. 1888–1914 рр. 464 арк.; Ф. 663. Оп. 1. Спр. 179: Протоколи засідань Української радикальної партії, списки членів, проект програми, оповістки і виклики на засідання і інші матеріали про діяльність партії. 1894–1914 рр. 436 арк.; Ф. 663. Оп. 1. Спр. 217: Листи М. Павлику від кореспондентів з прізвищами на літеру “Ко”. 1894–1914 рр. 308 арк.

¹⁶ Стефанік В. Повне зібрання творів : у 3 т. Т. 3 : Листи. Київ : Видавництво Академії наук Української РСР, 1954. 325 с.

¹⁷ Лисяк-Рудницький І. Українці в Галичині під австрійським пануванням. *Лисяк-Рудницький І. Історичні есе* : у 2 т. Київ : Основи, 1994. Т. 1. С. 413–450, 431–432.

Кобринський згадував, що В. Стефаник захоплювався читанням “Кобзаря” Т. Шевченка, якого в м. Коломиї було важко знайти, до того ж місцева австрійська влада забороняла його розповсюджувати: “Замкнув двері і засвітив лампу, а з-під камізельки витягнув книжку і зачав читати вірші якогось ще тоді незнаного у нас “Кобзаря”... Після оповідань Стефаника в цілім Львові було тоді в р. 1885 лиш “п’ять” “Кобзарів”, а в Коломиї був тоді лиш один “Кобзар” у Стефаника”¹⁸.

Наприкінці 1880-х рр. розпочався якісно новий етап у розвитку радикальної течії. Так, з 1 січня 1890 р. у м. Львові під редакцією І. Франка й М. Павлика та при матеріальній допомозі наддніпрянських українофілів почав видаватися часопис “Народ”¹⁹. Він значною мірою спричинився до закладання основ національного і соціального визвольного світогляду народу, вказуючи реальний напрям українського масового руху²⁰. У цьому часописі В. Стефаник під псевдонімом “Василь Семенів” друкує критичну статтю “Жолудки наших робітних людей і читальні. (Зі Снятинського)”²¹. У ній автор показав шляхи розвитку культурно-просвітницького життя українських селян Снятинського повіту, наголосив на важливості створення читалень як центрів самоосвіти жителів краю. Детальніше зупинився на характеристиці читальні “Зірниця”, яка була відкрита 15 квітня 1890 р. в його рідному селі Русів²².

Не вдаючись до детальної характеристики суспільно-політичної і громадсько-культурної діяльності українського письменника у 1890-х рр., лише відзначимо, що у цей період Василь Стефаник, з появою першої української політичної партії європейського зразка – Русько-Української радикальної партії (РУРП), включився у розгортання радикального руху в Східній Галичині. Його практична робота зводилася до таких форм: участь у роботі з’їздів РУРП, радикальних народних віч, діяльності політичного товариства “Народна воля”; агітація на підтримку членів РУРП під час виборів до австрійського парламенту і Галицького крайового сейму; друкування критичних статей і новел у радикальних газетах краю²³.

Ці форми роботи Василя Стефаника, а також його посольська діяльність в австрійському парламенті, сприяння у розгортанні діяльності українських культурно-просвітницьких і пожежно-гімнастичних осередків товариств “Просвіта”, “Січ”, “Народна спілка” на території краю, вшанування відомих українських діячів не тільки в Галичині, але й на Наддніпрянщині, спостерігаємо на початку ХХ ст.²⁴.

¹⁸ ІЛ НАНУ, відділ рукописних фондів і текстології. Ф. 8. Спр. 923. Арк. 1–2.

¹⁹ Животко А. Історія української преси. Київ : Наша культура і наука, 1999. С. 169.

²⁰ Романюк М. М., Галушко М. В. Українські часописи Коломиї (1865–1994 рр.) : Історико-бібліографічне дослідження. Львів, 1996. С. 57.

²¹ ЛННБ імені Василя Стефаника, відділ рукописів. Ф. 167. Оп. 2. Спр. 3007, п. 89. Арк. 11.

²² Василь Семенів [Стефаник В.]. Жолудки наших робітних людей і читальні. (Зі Снятинського). *Народ*. 1890. 15 мая. Ч. 10. С. 144–146.

²³ Королько А. Участь Василя Стефаника в діяльності Української радикальної партії в Галичині наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. Запоріжжя : ЗНУ, 2014. Вип. 41. С. 76–85; Королько А., Яковлев Ю. Участь “Покутської трійці” в діяльності УРП у Галичині наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. *Науковий вісник Чернівецького університету. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини* : зб. наук. праць. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2014. Вип. 684–685. С. 36–52.

²⁴ Королько А. Діяльність читальні і філії товариства “Просвіта” у м. Снятин наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Історія*. Чернівці : Чернівецький університет, 2020. № 1 (51). С. 25–37; Королько А., Слободян О. Діяльність осередків товариства “Просвіта” на Снятинщині наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. *Снятин. Краєзнавчий і літературно-мистецький журнал*. 2019. Ч. 19 (33). С. 49–71; Королько А. Василь Стефаник і вшанування сторіччя від дня народження Тараса Шевченка на Покутті. *Краєзнавець Прикарпаття. Регіональний науково-методичний альманах*. 2014. Січень-червень. № 23. С. 44–49; Королько А. “Коломиїське товариство Народних Спілок”: ідеологічні засади і практична діяльність її осередків на Покутті (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). *Питання історії України. Збірник наукових праць кафедри історії України Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*. Чернівці : Технодрук, 2014. Т. 17. С. 68–82.

Так, 30–31 серпня (12–13 вересня) 1903 р. письменник взяв участь в урочистому відкритті пам'ятника Івану Котляревському в м. Полтава, на якому з півдавстрійської України були присутні дев'ять галицьких і два буковинські громадсько-політичні діячі, представники інтелігенції та культури. На вечірніх урочистостях з нагоди відкриття пам'ятника, які відбулися в амфітеатрі товариства імені М. Гоголя, Василь Стефаник прочитав привітальну телеграму від редакції львівського часопису “Літературно-Науковий вістник”. Після виступів Ю. Романчука, К. Студинського, Л. Лопатинського, М. Губчака, Є. Грушкевича, Є. Левицького, О. Кульчицького, В. Сімовича і В. Стефаника “всіх викликувано по кілька разів, заглушувано аплявзами (аплодисментами. – А. К.) – публіка доходила в одушевленню до екстази”²⁵.

У 1904 р. Василь Стефаник був серед учасників урочистого вечора, присвяченого 30-річчю літературної і громадсько-політичної діяльності одного з лідерів Української радикальної партії (УРП) Михайла Павлика²⁶.

Початок ХХ ст. ознаменований залученням В. Стефаника до активної передвиборчої боротьби як кандидата в депутати найвищого законодавчого органу Австро-Угорської імперії – Державної Ради. На виборах до австрійського парламенту навесні 1907 р. В. Стефаник був заступником В. Охримовича, кандидата від Української національно-демократичної партії (УНДП) у 58 виборчому окрузі Заліщики – Борщів – Мельниця – Городенка – Тлусте – Снятин²⁷. Кандидатури В. Охримовича і В. Стефаника затверджено на передвиборчій нараді у м. Снятині 4 березня делегатами усіх виборчих комітетів сіл Снятинського судового округу та підтримано на передвиборчих зборах у с. Вовчківці 10 березня, у рідному для українського письменника с. Русів 17 березня і в с. Карлів (нині с. Прутівка Снятинської міської територіальної громади Коломийського району Івано-Франківської обл.) 24 березня 1907 р.²⁸. На підтримку В. Охримовича письменник виступив у березні-квітні 1907 р. у селах Снятинщини: Завалля, Будилів, Стецева, Залуччя, Вовчківці, Устя і Задубрівці²⁹. Зазначимо, що у Снятинському повіті під час виборів місцеве греко-католицьке духовенство підтримувало кандидатуру Теофіла Окуневського (УНДП). Натомість до В. Охримовича та його заступника В. Стефаника ставилися як до “безбожників і ворогів церкви”³⁰. Письменник привітав з перемогою кандидата від УРП по Коломийському виборчому окрузі К. Трильовського, взявши участь у святковій маніфестації у міському парку м. Коломия 13 червня 1907 р.³¹. У свою чергу, “батько” українського січового руху підтримав Василя Стефаника і Володимира Охримовича, який 19 серпня 1907 р. за участю 5 тис. людей у с. Вовчківці Снятинського повіту прозвітував про роботу у Державній Раді³².

²⁵ НБУ ім. В. І. Вернадського. Інститут рукопису. Ф. 318. Од. зб. 7. Арк. 3; Св'ято Котляревського в Полтаві. (Оригінальна допись). *Діло*. 1903. 3 (16) вересня. Ч. 198. С. 1.

²⁶ Св'ято в честь 30-літнього ювілею Михайла Павлика в Коломії. *Новий Громадський Голос. Радикальна часопись*. 1905. 25 мая. Ч. 20. С. 158–159; Стефаник В. Повне зібрання творів : у 3 т. Т. 3 : Листи... С. 245.

²⁷ 3 виборчого округа ч. 58. Відозва до виборців сільського округа виборчого ч. 58 Заліщики, Борщів, Мельниця, Городенка, Тлусте, Снятин. *Діло*. 1907. 14 мая. Ч. 96. С. 2. Рубр.: Виборчий рух.

²⁸ 3 Снятинщини пишуть нам... *Діло*. 1907. 6 марта. Ч. 41. С. 2. Рубр.: Передвиборчий рух; 3 Снятинщини пишуть нам... *Діло*. 1907. 20 марта. Ч. 53. С. 1. Рубр.: Передвиборчий рух; 3і Снятинщини пишуть нам ... *Діло*. 1907. 2 цвітня. Ч. 64. С. 2. Рубр.: Передвиборчий рух.

²⁹ 3 Снятинщини ... *Свобода. Політичне, просвітне і господарське письмо для народу*. 1907. 18 цвітня. Ч. 16. С. 4. Рубр.: Передвиборчий рух; 3 Снятинщини пишуть нам... *Свобода. Політичне, просвітне і господарське письмо для народу*. 1907. 21 марта. Ч. 12. С. 7. Рубр.: Передвиборчий рух; 3і Снятинщини... *Діло*. 1907. 14 цвітня. Ч. 75. С. 2. Рубр.: Передвиборчий рух; 3і Снятинщини... *Діло*. 1907. 9 мая. Ч. 92. С. 2. Рубр.: Передвиборчий рух.

³⁰ Стефаник В. Повне зібрання творів : у 3 т. Т. 3 : Листи... С. 245.

³¹ Очевидець. Св'ято побіди відсвяткували радикали коломийського округа виборчого дня 13. червня в коломийським міським парку. *Громадський Голос. Радикальна, політична часопись*. 1907. 28 червня. Ч. 48. С. 4. Рубр.: Новинки.

³² Посол д-р Охримович перед виборцями. *Діло*. 1907. 25 серпня. Ч. 181. С. 1. Рубр.: 3 народних віч і зборів.

Навесні 1908 р. через зречення мандату В. Охримовичем В. Стефаник увійшов до австрійського парламенту (цікаво, що ще під час передвиборчої кампанії 1907 р. серед виборців йшли поголоски про зречення кандидатури В. Охримовича. Останньому навіть прийшлося підготувати заяву про недостовірність цієї інформації. Володимир Охримович зауважив, що “неправдивою є поголоска, будьто би я на случай вибору мав зараз зрезигнувати в хосен мого заступника (відмовитися на користь Василя Стефаника. – А. К.)”³³). Український письменник, будучи депутатом Державної Ради, неодноразово звітував перед своїми виборцями. Успішним виявився посольський звіт В. Стефаника в с. Устя Снятинського повіту 16 серпня 1908 р., де зібралось близько однієї тисячі виборців. У своїй промові перед кривими звернув увагу на політичну ситуацію в Австро-Угорщині, охарактеризував непрості відносини між різними партійно-політичними фракціями в австрійському парламенті, оглянув діяльність Українського парламентського клубу у стінах вищого законодавчого органу імперії, наголосив на його непростих взаєминах з польським “Колом”. На думку В. Стефаника, не виглядає дивним останні розмови представників польських політичних кіл про укладення перемир’я з українцями в стінах парламенту, але згода буде тільки тоді, коли “[...] Поляки зречуться верховодства в Галичині і стануть з нами як рівні з рівними переговорювати”³⁵. Подібний звіт своєї парламентської діяльності письменник здійснив у с. Синків 26 вересня і в с. Тлусте Заліщицького повіту 4 жовтня 1908 р.³⁶, с. Задубрівці Снятинського повіту 31 липня 1910 р.³⁷, с. Залуччя над Черемошем (нині – с. Долішне Залуччя Снятинської міської територіальної громади Коломийського району Івано-Франківської обл.) Снятинського повіту 21 серпня 1910 р.³⁸.

Свою політичну діяльність Василь Стефаник намагався поєднати з громадською роботою. Так, його підпис стояв під “Заявою галицьких і буковинських письменників” (Володимир Бирчак, Катря Гриневичева, Петро Карманський, Ольга Кобилянська, Антін Крушельницький, Денис Лукіянович, Остап Луцький, Осип Маковей, Лесь Мартович, Василь Пачовський, Сидір Твердохліб, Артем Хомик, Андрій Чайковський, Стефан Чарнецький, Василь Щурат, Сильвестр Яричевський, Михайло Яцків), опублікованій на початку травня 1910 р. у газеті “Діло”. Письменники були незадоволені роботою конкурсної комісії крайового відділу у м. Львів стосовно погодження до друку нових літературних творів. Вони вимагали, щоб до складу комісії ввійшло хоча б половина літераторів та відкритості у її діяльності³⁹.

Василь Стефаник підписався під “Відозвою до наших селян-виборців!” у квітні 1911 р. після розпуску австрійською імперською владою Державної Ради. Нові вибори до найвищої законодавчої гілки Австро-Угорської були призначені через два місяці у червні 1911 р. У відозві наголошувалося, що в наступній каденції австрійського парламенту має бути обраними чимраз більше кандидатів від УРП. Під зверненням також підписались Л. Бачинський, К. Трильовський, С. Данилович, І. Макух, М. Павлик, П. Думка, Л. Мартович, І. Сандуляк, М. Олійник, М. Яцків⁴⁰. На XXII з’їзді 1911 р. його включено до вужчого керівного осередку УРП⁴¹.

³³ З виборчого сільського округу Заліщики–Снятин. Заява... *Діло*. 1907. 10 цвітня. Ч. 71. С. 1. Рубр.: Передвиборчий рух.

³⁴ Стефаник В. Повне зібрання творів : у 3 т. Т. 3 : Листи... С. 245, 246.

³⁵ Іл.[ля] Пл.[ешкан] Справозданє посольське тов. Стефаника. *Громадський Голос. Радикальна, політична часопись*. 1908. 27 серпня. Ч. 51. С. 2–3.

³⁶ Виборець. Посольський звіт посла тов. Василя Стефаника. *Громадський Голос. Радикальна, політична часопись*. 1908. 7 жовтня. Ч. 59. С. 3; Дальше справозданє посла тов. д-ра Бачинського. *Городенщина. Громадський Голос. Радикальна, політична часопись*. 1908. 31 жовтня. Ч. 65. С. 2–3.

³⁷ Задубрівці пов. Снятин. *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1910. 7 вересня. Ч. 36. С. 5. Рубр.: Допіси.

³⁸ Залуччє над Черемошем. *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1910. 17 серпня. Ч. 33. С. 7. Рубр.: Оповістки.

³⁹ Заява галицьких і буковинських письменників. *Діло*. 1910. 5 мая (22 цвітня). Ч. 97. С. 5.

⁴⁰ Відозва до наших селян виборців! *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1911. 5 цвітня. Ч. 14. С. 1.

⁴¹ ЦДІАЛ України. Ф. 663. Оп. 1. Спр. 165 а. Арк. 291 а; Головний Заряд української радикальної партії. *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1911. 27 грудня. Ч. 58. С. 2.

Належав він до керівного осередку партії і напередодні Першої світової війни, оскільки брав участь у роботі вужчого комітету партії 28 березня 1914 р.⁴²

У зв'язку з розпуском австрійського парламенту 1911 р., українські політичні партії Галичини розпочали готуватись до нових виборів у найвищий законодавчий орган Австро-Угорської імперії. Керівництво Української радикальної партії 15 квітня 1911 р. прийняло рішення, що в ході нової виборчої кампанії до Державної Ради В. Стефаник та його заступник І. Радуляк балотуватимуться у виборчому окрузі 58 (Городенка, Снятин, Заліщики)⁴³. У ході передвиборчої агітації у м. Городенка 16 травня 1911 р. відбулося велике повітове віче за участю представників УРП і УНДП. В. Стефаник на велелюдному зібранні наголосив, що для місцевого українського селянства негативним у передвиборчій кампанії є нахабність поляків і шкідництво “кацапства” (москвофілів. – А. К.). Український письменник відзначив, що у разі його вибору до Державної Ради, ревниво захищатиме права українського народу у стінах найвищого представницького органу Австро-Угорської імперії. На вічі прийнято рішення, що жителі краю повинні підтримати у ході виборів В. Стефаника від УРП і Т. Окуневського від УНДП⁴⁴. Головним опонентом на цьому виборчому окрузі був пропольський кандидат М. Калішак⁴⁵. Голосування відбулось у три етапи – 19 і 26 червня, 3 липня 1911 р. – завдяки майже повній підтримці жителів Снятинщини і Городенківщини, депутатом до австрійського парламенту був обраний В. Стефаник⁴⁶.

На жаль, у перші тижні роботи Державної Ради українські депутати від УРП і УНДП не зуміли домовитись і об'єднатися в єдиний Руський (Український) клуб. Це питання обговорювалося на засіданні повітової організації УРП у м. Городенка 13 серпня 1911 р., на якому були присутніми депутати австрійського парламенту В. Стефаник і Л. Бачинський. Серед резолюцій політичних зборів місцевих радикалів були прийняті наступні: схвалено рішення керівного проводу УРП щодо утворення осібногo радикального клубу в стінах Державної Ради⁴⁷; висловлено довіру В. Стефанику за те, що не ввійшов у склад “спільного українського клубу”. У ході наради звучала гостра критика діяльності УНДП, її представників у австрійському парламенті, які не можуть перебороти у своїй діяльності консервативизм і клерикалізм⁴⁸. Своєрідним продовженням цієї наради стало скликане у м. Городенка 21 листопада 1911 р. радикального політичного віча за участю представників УРП з Обертинщини, Снятинщини і Заліщищини. На порядку денному були винесені два пункти: посольський звіт В. Стефаника і ознайомлення з виборчою реформою до Галицького крайового сейму. У своєму виступі український письменник звернув увагу на такі питання: охарактеризував загальний стан роботи австрійського парламенту; пояснив, чому послы від УРП утворили окремих радикальний клуб; вказав подальші кроки діяльності радикалів в Державній Раді. Прийнято такі ухвали радикального політичного віча: закликано українських депутатів від УРП до Державної Ради і Галицького

⁴² ЦДІАЛ України. Ф. 663. Оп. 1. Спр. 179. Арк. 64.

⁴³ З Городенщини. В 58. окрузі виборчим стає з рамени радикальної партії т. Василь Стефаник як кандидат на посла з меншости... *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1911. 11 мая. Ч. 24. С. 3. Рубр.: Оповістки; Радикальні кандидатури. *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1911. 20 цвітня. Ч. 17–18. С. 1.

⁴⁴ До славних виборців Городенщини! *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1911. 12 червня. Ч. 29. С. 3. Рубр.: З виборчого руху; Хлоп-мурашка. З Городенки. *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1911. 25 мая. Ч. 26. С. 4. Рубр.: З виборчого руху.

⁴⁵ З виборчого округу 58 (Городенка, Заліщики, Снятин, Борщів, Тлусте, Мельниця). *Свобода. Політичне, просвітне і господарське письмо для народу*. 1911. 14 червня. Ч. 30. С. 5–6.

⁴⁶ По першім голосованню. *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1911. 21 червня. Ч. 31. С. 2; По другім голосованню. *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1911. 28 червня. Ч. 32. С. 3; По третім голосованню. *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1911. 5 липня. Ч. 33. С. 3; 24 українські послы. *Свобода. Політичне, просвітне і господарське письмо для народу*. 1911. 6 липня. Ч. 35. С. 1.

⁴⁷ ЦДІАЛ України. Ф. 663. Оп. 1. Спр. 217. Арк. 163, 163 зв.

⁴⁸ Учасник. Засіданє Ширшого Повітового Заряду української радикальної партії (У.Р.П.) відбуло ся в салі “Народного Дому” в Городенці... *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1911. 27 вересня. Ч. 45. С. 6. Рубр.: Допісі.

крайового сейму на законодавчому рівні енергійніше вести роботу за виборювання українським народом політичних прав; виголошено про дотримання загального, рівного, безпосереднього і таємного права голосування до всіх рівнів влади; схвалено роботу послів від УРП в австрійському парламенті, пропонувалось організувати радикальний Український Союз; висловлено про особливе довір'я “послови городенської землі” В. Стефанику⁴⁹. Зауважимо, що не всі жителі Покуття схвалювали рішення про його входження в окремих радикальний клуб в стінах австрійського парламенту. Зокрема, на окружному вічі в с. Чернелиця Городенківського повіту закликано В. Стефаніка вступити в єдиний Руський (Український) клуб⁵⁰.

Український письменник долучився до організації радикальних народних віч у справі виборчої реформи законодавчих гілок Австро-Угорської імперії, які на всій території Галичини отримали поширення восени 1910 р. і наприкінці 1911 – на початку 1912 р. Зокрема, В. Стефанік з цього приводу виступив у низці населених пунктів Снятинщини 1910 р.: Вовчківцях (30 жовтня), Рожневі (нині село Рожнівської територіальної громади Косівського району Івано-Франківської обл.; 6 листопада), Стецеві (8 листопада). На всіх вічах, у яких приймав участь український письменник, прийняті такі ухвали: вимагалось рівне, таємне, безпосереднє і загальне право виборців у веденні голосування до Галицького крайового сейму; промовлено про заснування українського університету у м. Львів; заборонено відкривати крамниці і шинки без урахування думки представників місцевої громадської ради⁵¹. Подібні рішення за участю українського письменника були прийняті на т. зв. “довірочних зборах” УРП у м. Снятин 16 грудня 1911 р. та на вічі у цьому ж місті і у с. Вовчківці Снятинського повіту 28 січня 1912 р.⁵².

Незважаючи на активну партійно-політичну діяльність, участь у роботі найвищого законодавчого органу Австро-Угорської імперії, український письменник намагався підтримувати зв'язок з односельчанами із с. Русів Снятинського повіту. Як згадує його односельчанин Ілля Вахнюк, ще будучи 15-річним хлопцем Василь Стефанік “був у числі тих, що в 1886 році заклали у селі читальню”⁵³. Український письменник прийняв участь в громадських зборах у справі будівництва в селі приміщення товариства “Народна Спілка” 13 червня 1909 р. Він був засмучений тим, що багато жителів села не прийшли на таке важливе зібрання. Його промова стосувалась єдності місцевої громади у будь-яких, навіть непростих починаннях: “Що кому говорити так, як головою о мур! А я вже тільки бив головою о мур мужицький впертости до просвіти і злуки [...] і – мур стоїть, як стояв, а я хожу з розбитою головою і закрівавленим серцем. І нам, що вас любим і для вас працюєм, лишає ся одно: або зробимо з вас мужиків народ, або упадем [...] Подумайте, яка завдача: з мужиків – народ!”⁵⁴. На думку невідомого дописувача часопису “Громадський голос” виступ В. Стефаніка вразив простих селян, оскільки громадськість с. Русів Снятинського повіту організувало т. зв. “довірочні збори” 11 липня 1909 р., присвячені вшануванню пам'яті гетьмана І. Мазепи і 200-річчю Полтавської битви⁵⁵.

⁴⁹ Мурашка. З Городенки. *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1911. 29 падолиста. Ч. 54. С. 6. Рубр.: Дописі.

⁵⁰ Городенка. *Свобода. Політичне, просвітне і господарське письмо для народу*. 1912. 8 лютого. Ч. 6. С. 1. Рубр.: Великий вічевий рух в краю за справедливою виборчою реформою до сойму.

⁵¹ Снятинщина. *Свобода. Політичне, просвітне і господарське письмо для народу*. 1910. 17 падолиста. Ч. 46. С. 6. Рубр.: З вічевого руху в справі виборчої реформи до сойму; Снятинщина. *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1910. 16 падолиста. Ч. 46. С. 2. Рубр.: Віча за виборчою реформою.

⁵² Зінкевич С. Снятин. *Громадський голос. Радикальна політична часопись*. 1912. 10 січня. Ч. 2. С. 5. Рубр.: За виборчою реформою до сойму; Снятин. *Громадський голос. Радикальна політична часопись*. 1912. 7 лютого. Ч. 6. С. 2. Рубр.: За виборчою реформою до сойму; Снятинщина. *Громадський голос. Радикальна політична часопись*. – 1912. 28 лютого. Ч. 9. С. 3. Рубр.: За виборчою реформою до сойму.

⁵³ Вахнюк І. Село Василя Стефаніка. *Василь Стефанік у критиці і спогадах / Упор., вст. стаття та прим. Ф. Погребенника*. Київ : Вид-во худ. л-ри “Дніпро”, 1970. С. 291.

⁵⁴ VII. Загальні Збори “Народної Спілки” в Русові, снятинського повіту. *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1909. 23 червня. Ч. 25. С. 3.

⁵⁵ Всебор. Мазепинське свято у формі довірочних зборів відбуло ся дня 11. липня с. р. в Русові повіту снятинського. *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1909. 11. серпня. Ч. 32 і 33. С. 1. Рубр.: Дописі.

Василь Стефаник взяв участь у роботі віча у м. Снятин 12 червня 1910 р. і у с. Підвисоке Снятинського повіту 16 червня 1912 р. щодо створення українського університету у м. Львів⁵⁶. Український письменник звітувався перед краєзнавцями в ході повітової наради УРП в м. Снятин 10 і 15 березня 1912 р. У своєму виступі він наголосив, що на Снятинщині не має такого села, де б у 1911 р. не були організовані хоча б один раз радикальне віче, збори чи “довірочна” нарада, які ознаменовані підготовкою виборів до австрійського парламенту та обговоренням питання реформи виборчого законодавства в Галицький крайовий сейм. В. Стефаник резюмував: “Тут жадна інша партія не існує, лиш радикальна, ніяка інша партія в повіті не має місця”. Український письменник увійшов до керівного складу повітової організації УРП на чолі з С. Зінкевичем⁵⁷.

Український письменник підтримував український січовий рух, який розгорнув свою діяльність в Галичині, зокрема й Покутті, на початку ХХ ст. Неодноразово виступав на січових святах. Український письменник брав участь у першому повітовому січовому святі в м. Снятин 31 липня 1904 р.: виступив з промовою про залучення української інтелігенції в обороні прав простого народу, переважно українського селянства⁵⁸. Вдруге підтримав січовиків Снятина на т. зв. “січовому фестині” 15 липня 1909 р.: “Із прапором тим передала нам Україна дорогу для нас назву “Січ”, котра переломить колись кордон і піде на стрічу українській свободі-волі”⁵⁹. 15 січня 1911 р. український письменник виступав перед січовиками с. Стецева Снятинського повіту⁶⁰. У ході підготовки до шостого загальнокрайового січового свята, який мав відбутися у м. Снятин влітку 1912 р., В. Стефаник був включений до складу повітового комітету з організації цього січового дійства⁶¹. Урочистості відбулись у повітовому містечку 14–15 липня 1912 р. Письменник на правах господаря привітав українців з Російської імперії і гостей, представників інших національностей, депутатів австрійського парламенту словака О. Рібажа, чехів Стейскаля і В. Хоца, поляка Брайтера, які прибули на це свято. Серед громади буковинських українців виступив голова Буковинського Союзу Січей О. Попович, надіслали привітальні телеграми Є. Пігуляк і Т. Галіп⁶². У 1913 р. письменник увійшов до складу ювілейного комітету з нагоди вшанування політичної і громадської діяльності “батька січового руху” К. Трильовського, який був організований на Снятинщині⁶³.

Василь Стефаник долучився до організації роботи читалень і філії “Просвіти” у м. Снятин. У кінці 1890-х рр. він був секретарем читальні товариства в с. Русів Снятинського повіту⁶⁴. Письменник взяв участь у перших загальних зборах філії 19 вересня 1909 р., які відбулися у

⁵⁶ В Снятині відбуло ся віче 12 червня с. р. передовсім в університетській справі. *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1910. 6 липня. Ч. 27. С. 6. Рубр.: Дописі; Підвисоке пов. Снятин. *Громадський голос. Радикальна політична часопись*. 1912. 26 червня. Ч. 26. С. 3. Рубр.: За український університет.

⁵⁷ В. К. Снятинщина. (Повітова організація української радикальної партії). *Громадський голос. Радикальна політична часопись*. 1912. 27 марта. Ч. 13. С. 5. Рубр.: З партійного руху.

⁵⁸ Перше повітове Січове свято в Снятині. *Новий Громадський Голос. Радикальна часопись*. 1904. 22 вересня. Ч. 16. С. 121. Рубр.: Всячина; І. Повітове Січове свято въ Снятинѣ. *Зоря*. 1904. Липень і серпень. Ч. 7 і 8. С. 21–24.

⁵⁹ Січовий фестин у Снятині. *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1909. 11 серпня. Ч. 32, 33. С. 7. Рубр.: 3 Товариств і зборів.

⁶⁰ Січовик. Стецева. (пов. Снятин)... *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1911. 29 марта. Ч. 13. С. 5. Рубр.: Січові справи.

⁶¹ Зінкевич. Приготованя до Січового Сьвята. В Снитині відбули ся довірочні збори в справі устроєня січового сьвята на рік 1912... *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1911. 1 марта. Ч. 9. С. 4. Рубр.: Січові справи.

⁶² В Снятині. *Свобода. Політичне, просвітне і господарське письмо для народу*. 1912. 8 лютого. Ч. 6. С. 4. Рубр.: Сокільські і січові сьвята; Шесте січове сьвято в Снятині. *Громадський голос. Радикальна політична часопись*. 1912. 24 липня. Ч. 29. С. 1–2.

⁶³ ЦДІАЛ України. Ф. 663. Оп. 1. Спр. 179. Арк. 264.

⁶⁴ Выдѣловый. Въ снятиньскѣмъ повѣтѣ. *Свобода. Письмо політичне, просвітне и господарске для народу*. 1899. 15 (27) цвѣтня. Ч. 16. С. 126. Рубр.: Рухъ політичний, просвітний и економічний руского народу.

приміщенні міщанської читальні у м. Снятин. В. Стефаник доповнив виступ В. Палятинського про значення філії “Просвіти” в організації культурно-просвітницької праці у Снятинському повіті. До речі, на цих зборах осередок товариства був розділений на три секції: організаційну, наукову і економічну. До його складу ввійшло 60 нових членів⁶⁵. 8 грудня 1912 р. український письменник взяв участь у загальних зборах філії “Просвіти”, де були підбиті підсумки за календарний рік та прийняті нові важливі рішення щодо перспектив подальшої праці головного осередку повіту⁶⁶. Також Василь Стефаник долучився до роботи надзвичайних загальних зборів філії, які відбулися 9 березня 1913 р. у м. Снятин⁶⁷.

1914 рік українська громадськість Східної Галичини визнала роком Тараса Шевченка⁶⁸. 9 березня 1914 р. виповнювалось 100 років від дня народження Великого Кобзаря. Як у підавстрійській, так і в підросійській Україні формувались ювілейні комітети для організації підготовки святкування сторіччя від дня народження українського поета і художника. Координаційним центром вшанування пам'яті Тараса Шевченка став головний осередок товариства “Просвіта” у Львові, який займався упорядкуванням торжеств в усіх закутках Східної Галичини.

Святкування сторіччя дня народження Тараса Шевченка на Покутті в ювілейний рік проходило у два етапи – березні, коли народився Кобзар, та травні 1914 р. (на знак переповнення тіла Кобзаря у Каневі у травні 1861 р).

Надзвичайно пишно відбувалось вшанування сторіччя від дня народження Тараса Шевченка на Снятинщині. Ювілейне повітове свято відбулось 10 травня 1914 р. у повітовому центрі⁶⁹. На підвалинах його влаштування стояли український письменник Василь Стефаник, учитель з с. Карлів (нині с. Прутівка Снятинської міської територіальної громади Коломийського району Івано-Франківської обл.) Снятинського повіту Василь Онишук та громадський діяч з Снятина Семен Зінкевич. До його організації долучились більшість українських громадських, культурно-просвітницьких, політичних товариств і партій краю, за винятком членів Християнсько-суспільної партії. Тогочасна галицька преса відзначає, що бойкотували урочистості з нагоди ювілею Кобзаря жителі польської і єврейської національності, представник москвофільського табору нотаріус Левицький і австрійський адвокат Кляйн, хоча останній “впевняє хлопів, що він Русин і “найперший приятель Трильовського”...”⁷⁰.

Урочистості складались з трьох частин: торжественної академії, святкового походу і концерту. На святковій академії виступили відомий громадський діяч, новеліст Василь Стефаник, представники українського радикального руху Лев Бачинський, Іван Сандуляк, Кирило Трильовський, місцевий учитель Голубович і студент правознавства Порайко.

Особливо вразив свою промовою Василь Стефаник, який розкрив не тільки сторінки життя і творчості великого Кобзаря, але й показав умови, в яких жив художник і поет, що своєю поезією надихнув український народ до боротьби за національне визволення: “Перед 100 роками на українській землі, в мужицькій хаті вродилась дитина, що спричинила відроджене українського народу. Вродилась она серед сліз і жалю в хвилі, коли вороги наші були певні, що до трумни українського народу мають тільки ще один цв'як вбити і вже його зараз поховають. Шляхта і попівство відцурались були тоді свого народу а лишив ся тільки сам мужик. Кріпачка зродила Тараса і викормила кріпачьким кормом а він видвигнув мужицький народ на висоту, по якій ми тепер ступаємо. І коли великі люди дають зміст життя народови, –

⁶⁵ Зі Снятина. Перші загальні збори снятинської філії “Просвіти” відбули ся... *Діло*. 1909. 29 (16) вересня. Ч. 213. С. 4. Рубр.: Новинки.

⁶⁶ ЦДІАЛ України. Ф. 348. Оп. 1. Спр. 5119. Арк. 18, 18 зв., 19, 19 зв.; Спр. 5120. Арк. 75.

⁶⁷ Там само. Спр. 5119. Арк. 25–29.

⁶⁸ Перед Шевченковим ювілеєм. *Свобода. Ілюстрована політична і просвітна часопись*. 1914. 26 лютого. Ч. 8. С. 1; 1914 рік Шевченковим роком. *Свобода. Ілюстрована політична і просвітна часопись*. 1914. 12 лютого. Ч. 6. С. 2; Як нам святкувати пам'ять Шевченка! *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1914. 12 марта. Ч. 10. С. 4.

⁶⁹ Снятин. Дня 10. мая с. р. відбуде ся повітове січове ювілейне Шевченківське свято в Снятині... *Громадський Голос. Радикальна політична часопись*. 1914. 19 марта. Ч. 11. С. 12. Рубр.: Оповідки.

⁷⁰ Снятин. *Діло*. 1914. 2 червня. Ч. 120 (8666). С. 7. Рубр.: Шевченківські свята.

то Тарас Шевченко дав його українському народови. Читайте Шевченка а там отворена вам ціла проява, історія і душа українського народу і доки наш нарід за своє визволене боротись ме, доти той син кріпацький стияти ме отвором перед очима вашими, ваших дітей, внуків і правнуків. Там для всіх мільйонів українського народу є велика книга мудрости, книга любови до України... У його словах вказана нам далека-далека дорога до будучности нашої. Читайте його слово, шукайте тої дороги і йдіть нею, щоби з аси були люде найтвердші...".

У другій частині святкових урочистостей члени пожежно-гімнастичного товариства "Січ" м. Снятин та довколишніх сіл співаючи січові пісні з хоругвами рушили походом головною вулицею міста, дефілювали перед портретом Т. Шевченка, виставленим перед входом до міщанської читальні.

Концерт відбувся на подвір'ї читальні. Виступили міський хор і хор селян с. Ганьківці Снятинського повіту, студентський оркестр під керівництвом Палійчука, молоді хлопці під орудою Ляшкевича майстерно вправляли списами, декламувались поезії Кобзаря. Урочистий захід закінчився співом гімну "Ще не вмерла Україна": "учасники пізнім вечером розійшли ся підбадьорені і піднесені на душі..."⁷¹.

Василь Стефаник долучився до організації "Тарасового свята" 16 травня 1914 р. у с. Балинці Коломийського повіту (нині село Заболотівської селищної територіальної громади Коломийського району Івано-Франківської обл.). Головна частина святкування відбувалась на високій могилі висипаній місцевою громадою в честь великого українського поета і художника. Оригінальним було використання в урочистому дійстві гармат ("гук моздрів вказував, що похід дійшов вже до могили"). Кульмінацією свята став виступ Василя Стефаника, який змалював життя і творчість Тараса Шевченка, та відкриття "пропамятних таблиць" на уявній могилі Кобзаря. Увечері у будинку читальні товариства "Просвіта" відбувся урочистий концерт: місцевий мішаний хор під керівництвом Василя Барнича заспівав "Заповіт" на музику М. Лисенка, "Заросли шляхи", "Думи мої", "Огни горять"; з вродженим артистизмом маленька дівчина Мануляківна декламувала поезію Т. Шевченка "Розрита могила"; місцевий аматорський гурток на сцені поставив п'єсу Кобзаря "Назар Стодоля" і "Вечерниці" П. Ніщинського у двох діях. "Тарасове свято" завершилось пізно вночі, а "гості і свої вертали піднесені на душі до домів". Відрадно, що за виручені кошти з концертної програми (13 корон) передано на будівництво приватної української народної школи у сусідньому містечку Гвіздець Коломийського повіту⁷².

Таким чином, на початку ХХ ст. в період політизації українського національного відродження Василь Стефаник активно долучався до розвитку суспільно-політичного та національно-культурного життя Покуття. Його практична робота зводилася до таких форм: участь у роботі з'їздів УРП, народних віч; агітація на підтримку членів УРП під час виборів до австрійського парламенту і Галицького крайового сейму, безпосередня участь у роботі цих законодавчих гілок влади; сприяння у розгортанні українського січового руху та діяльності читалень і філій товариства "Просвіта" у м. Снятин; вшанування відомих діячів України та краю, зокрема Івана Котляревського, Тараса Шевченка, Михайла Павлика і Кирила Трильовського. Необхідно виокремити ораторські здібності Василя Стефаника під час його виступів на різноманітних заходах, передусім на народних вічах. Чималий внесок письменника в організацію українського січового руху на території краю, діяльність філій товариства "Просвіта" у м. Снятин та вшанування Тараса Шевченка з нагоди сторіччя від дня народження.

Таким чином, потребує ретельного вивчення громадсько-політична діяльність Василя Стефаника на Покутті на початку ХХ ст. Слабо дослідженими є участь письменника в розвії українського січового руху, у розбудові осередків "Коломийського товариства Народних Спілок" та "Просвіти", у вшануванні пам'яті відомих діячів України. Доцільно матеріали тогочасної української газетної періодики, опублікованих листування Василя Стефаника та спогадів про письменника зіставити з архівними матеріалами ф. 348 "Товариство "Просвіта", м. Львів" (згадки про українського письменника у звітах філій і читалень), ф. 146 "Галицьке намісництво, м. Львів" (інформація про реєстрацію філій і читалень "Просвіти" і "Коломийського товариства

⁷¹ Снятинщина. *Діло*. 1914. 20 мая. Ч. 110 (8656). С. 7. Рубр.: Шевченківські свята.

⁷² Балинці (Повіт Коломия). *Діло*. 1914. 13 червня. Ч. 129 (8675). С. 5–6. Рубр.: Шевченківські свята.

Народних Спілок”), ф. 663 “Павлик Михайло – український письменник і громадський діяч” (участь Василя Стефаника у нарадах, вічах, партійних з’їздах УРП) Центрального державного історичного архіву України у м. Львів та особового фонду 8 “Василь Стефаник” у відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, а також з поодинокими документами відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки імені Василя Стефаника та Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, для об’єктивного і ретельнішого дослідження громадсько-політичної діяльності українського письменника на Покутті на початку ХХ ст.

SOCIO-POLITICAL ACTIVITY OF VASYL STEFANYK IN POKUTTIA IN THE EARLY XXth CENTURY

Andrii KOROLKO

*State Higher Educational Institution
“Vasyl’ Stefanyk Precarpathian National University”,
Department of History of Ukraine and methods of teaching history,
Shevchenko St., 57, 76018, Ivano-Frankivsk, Ukraine,
e-mail: andrii.korolko@pnu.edu.ua*

Summary

The article analyzes the socio-political activity of the famous Ukrainian writer Vasyl Stefanyk in the early twentieth century.

The peculiarities of the formation of his ideology and social and political views are analyzed. During his studies at the Kolomyia gymnasium in the second half of the 1880s, a secret circle emerged. In the gymnasium, grammar school students promoted radical ideas, completed literature with works by I. Franko and M. Drahomanov, celebrated Shevchenko’s holidays, and deepened their knowledge of the history of their native land.

With the emergence of the first Ukrainian political party of the European model – the Russian-Ukrainian Radical Party (1890), Vasyl Stefanyk became involved in the development of the radical movement in Eastern Galicia.

Vasyl Stefanyk’s participation in the election campaigns to the State Council (Austrian Parliament) and the Galician Regional Diet is analyzed, and his direct participation in the work of these legislative branches of power is highlighted. The main directions of practical activity of a public and political figure in the Ukrainian Radical Party in the early twentieth century are considered: participation in the work of congresses of the URP, people’s eyes; campaigning in support of members of the URP during the elections to the Austrian Parliament and the Galician Regional Diet.

The Ukrainian writer supported the Ukrainian Sich movement, which expanded its activities in Pokuttia in the early twentieth century. He repeatedly performed at the Sich festivals and was the organizer of the sixth regional Sich festival in Sniatyn in the summer of 1912.

His contribution to the organization affiliate of the “Prosvita” in Sniatyn is shown. He was a co-founder of the affiliate of company, worked on the promotion of cultural and educational work of “Prosvita”.

Vasyl Stefanyk took part in honoring famous figures of Ukraine and the region (Ivan Kotlyarevsky, Taras Shevchenko, Mykhailo Pavlyk, Kyrylo Trylovskiy). In particular, the participation of the writer in the anniversary events on the occasion of the centenary of Taras Shevchenko’s birth was traced.

Keywords: *Vasyl Stefanyk, Ukrainian Radical Party, Pokuttya, public meeting, State Council, Galician Regional Diet, “Sich”, “Prosvita”.*

REFERENCES

- Balyntsi (Povit Kolomyia) [Balyntsi (Kolomyia County)]. (1914, June 13). *Dilo [Work]*, no. 129 (8675), pp. 5–6 (in Ukrainian).
- Bilynevyeh, I. (2006). *Ivan Franko na Stanislavshchyni: Biohrafichno-kraieznavchi narysy [Ivan Franko in the Stanislavshchyna: Biographical and local lore essays]*. Kolomyia: Vik (in Ukrainian).
- Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv (TsDIAL of Ukraine). F. 348: (Tovarystvo “Prosvita”, m. Lviv). Op. 1. Spr. 5119. 296 p.
- TsDIAL of Ukraine. F. 348. Op. 1. Spr. 5120. 248 p.

TsDIAL of Ukraine. F. 663 (Pavlyk Mykhailo – ukrainnyi pysmennyk i hromadskyi diiach). Op. 1. Spr. 165 a. 464 p.

TsDIAL of Ukraine. F. 663. Op. 1. Spr. 179. 436 p.

TsDIAL of Ukraine. F. 663. Op. 1. Spr. 217. 308 p.

Dalshe spravozdanie posla tov. d-ra Bachynskoho. Horodenshchyna [Further report of the ambassador com. Dr. Bachynsky. Horodenshchyna]. (1908, October 31). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys* [Public Voice. Radical, political newspaper], no. 65, pp. 2–3 (in Ukrainian).

Do slavykh vybortsiv Horodenshchyny! [To the glorious voters of Horodenka region!]. (1911, June 12). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys* [Public Voice. Radical, political newspaper], no. 29, p. 3.

24 ukraïnski posly [24 Ukrainian ambassadors]. (1911, July 6). *Svoboda. Politychne, prosvitne i hospodarske pysmo dlia narodu* [Freedom. Political, educational and economic newspaper for the people], no. 35, p. 1 (in Ukrainian).

Holovnyi Zariad ukraïnskoi radykalnoi partii [The main leadership of the Ukrainian Radical Party]. (1911, December 27). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys* [Public Voice. Radical, political newspaper], no. 58, p. 2 (in Ukrainian).

Horodenka [The town of Gorodenka]. (1912, February 8). *Svoboda. Politychne, prosvitne i hospodarske pysmo dlia narodu* [Freedom. Political, educational and economic newspaper for the people], no. 6, p. 1 (in Ukrainian).

Hrytsak, Ya. (1991). “Molodi” radykaly v suspilno-politychnomu zhytti Halychyny [“Young” radicals in the socio-political life of Galicia]. *Zapysky NTSh* [Works of NTSh], vol. CCXXII, pp. 71–110 (in Ukrainian).

Huivaniuk, M. (2014). Uchast Vasylia Stefanyka u vyborchomu protsesi v Halychyni naprykintsi XIX – na pochatku XX st. [Participation of Vasyl Stefanyk in the electoral process in Galicia in the late XIX – early XX century]. *Naukovi visnyk Chernivetskoho universytetu : Istorii. Politychni nauky. Mizhnarodni vidnosyny* [History Journal of Iurii Fedkovych Chernivtsi National University], issue 702–803, pp. 31–36 (in Ukrainian).

I. Povitove Sichove sviato v Sniatyni [The first county holiday of society “Sich” in the town of Sniatyn]. (1904, July and August). *Zoria [Star]*, no. 7 and 8, pp. 21–24 (in Ukrainian).

Il.[lia] Pl.[eshkan]. (1908, August 27). Spravozdanie posolske tov. Stefanyka [Stefanyk’s ambassadorial report]. *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys* [Public Voice. Radical, political newspaper], no. 51, pp. 2–3 (in Ukrainian).

Institute of Literature T. G. Shevchenko National Academy of Sciences of Ukraine, department of manuscripts and textology. F. 8 (Vasyl Stefanyk). Spr. 923, 2 p. (in Ukrainian).

Kharyton, V. (2007). *Z istorii suspilno-politychnoho rukhu v Halychyni i na Pokutti naprykintsi XIX – na pochatku XX st.* [From the history of the socio-political movement in Galicia and Pokut in the late XIX – early XX century]. Sniatyn: Prut Prynt (in Ukrainian).

Khlop-murashka. (1911, May 25) Z Horodenky [From the town of Gorodenka]. *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys* [Public Voice. Radical, political newspaper], no. 26, p. 4 (in Ukrainian).

Korolko, A. (2014). Uchast Vasylia Stefanyka v diialnosti Ukraïnskoi radykalnoi partii v Halychyni naprykintsi XIX – na pochatku XX st. [Participation of Vasyl’ Stefanyk in URP activity in Galicia in the late XIX – early XX centuries]. *Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnogo universytetu* [Scholarly Works of the Faculty of History, Zaporizhzya National University], issue 41, pp. 76–85 (in Ukrainian).

Korolko, A., Yakovliev, Yu. (2014). Uchast “Pokutskoi triitsi” v diialnosti URP u Halychyni naprykintsi XIX – na pochatku XX st. [Participation of “Pokuttia Trinity” in URP activity in Galicia in the late nineteenth – early twentieth centuries]. *Naukovi visnyk Chernivetskoho universytetu: Istorii. Politychni nauky. Mizhnarodni vidnosyny* [History Journal of Iurii Fedkovych Chernivtsi National University], is. 684–685, pp. 34–52 (in Ukrainian).

Korolko, A. (2020). Diialnist chytalni i filii tovarystva “Prosvita” u m. Sniatyn naprykintsi XIX – na pochatku XX st. [Activities of the reading room and affiliate of the “Prosvita” in the town Sniatyn (late XIXth – early XXth centuries)]. *Naukovi visnyk Chernivetskoho natsionalnogo universytetu imeni Yurii Fedkovycha : Istorii* [History Journal of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University], no. 1 (51), pp. 25–37 (in Ukrainian).

Korolko, A., Slobodian, O. (2019). Diialnist osередkiv tovarystva “Prosvita” na Sniatynshchyni naprykintsi XIX – pochatku XX st. [Activity of the branches of the “Prosvita” in the Sniatyn region in the nineteenth – early twentieth centuries]. *Sniatyn. Kraieznavchy i literaturno-mystetskyi zhurnal* [Sniatyn. Local lore and literary and artistic magazine], no. 19 (33), pp. 49–71 (in Ukrainian).

Korolko, A. (2014). Vasyl Stefanyk i vshanuvannia storichchia vid dnia narodzhennia Tarasa Shevchenka na Pokutti [Vasyl Stefanyk and commemoration of the centenary of Taras Shevchenko’s birth in Pokuttia]. *Kraieznavets Prykarpattia. Regionalnyi naukovo-metodychnyi almanakh* [Local historian of Prykarpattia. Regional scientific and methodical almanac], no. 23, pp. 44–49 (in Ukrainian).

Korolko, A. (2014). "Kolomyiske tovarystvo Narodnykh Spilok": ideolohichni zasady i praktychna diialnist yii osередkiv na Pokuttii (kinets XIX – pochatok XX st.) ["Kolomyia society of People's Unions": ideological principles and practice of its branches in Pokuttia (late XIXth – early XXth centuries)]. *Pytannia istorii Ukrainy [Questions of the history of Ukraine]*, vol. 17, pp. 68–82 (in Ukrainian).

Kravcheniuk, O. (1988). Kolomyia y radykalnyi rukh [The city of Kolomyia and the radical movement]. *Kolomyia y Kolomyishchyna. Zbirnyk spomyniv i statei pro nedavnie mynule [Kolomyia and Kolomyia region. A collection of memoirs and articles about the recent past]*. Filadelfiia: Vydannia Komitetu Kolomyian, pp. 431–441 (in Ukrainian).

Lysiak-Rudnytskyi, I. (1994). Ukrainci v Halychyni pid avstriiskym panuvanniam [Ukrainians in Galicia under Austrian rule]. *Lysiak-Rudnytskyi, I. Istorychni ese [Lysiak-Rudnytskyi, I. Historical essays]*. Kyiv: Osnovy, vol. 1, pp. 413–450 (in Ukrainian).

Murashka. (1911, November 29). Z Horodenky [From the town of Gorodenka]. *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys [Public Voice. Radical, political newspaper]*, no. 54, p. 6 (in Ukrainian).

National Library of Ukraine named after V.I. Vernadsky. Manuscript Institute. F. 318 (Arkhiv D. Doroshenka). Od. zb. 7. 10 p. (in Ukrainian).

Ochevydets. (1907, June 28). Sviato pobidy vidsviatkuvaly radykaly kolomyiskoho okruha vyborchoho dnia 13. chervnia v kolomyiskim miskim parku [Victory Day was celebrated by radicals of Kolomyia constituency on June 13 in Kolomyia town park]. *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys [Public Voice. Radical, political newspaper]*, no. 48, p. 4 (in Ukrainian).

Mokry, W. (2001). *Ukraina Wasyla Stefanyka*. Kraków (in Polish).

Pered Shevchenkoyvym yuvyleiem [Before Shevchenko's anniversary]. (1914, February 26). *Svoboda. Iliustrovana politychna i prosvitna chasopys [Freedom. Illustrated political and educational newspaper]*, no. 8, p. 1 (in Ukrainian).

Pershe povitove Sichove sviato v Sniatyni [The first county holiday of society "Sich" in the town of Sniatyn]. (1904, September 22). *Novyi Hromadskyi Holos. Radykalna chasopys [New Public Voice. Radical newspaper]*, no. 16, pp. 121–122 (in Ukrainian).

Pidvysoke pov. Sniatyn [Pidvysoke Sniatyn county]. (1912, June 26). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys [Public Voice. Radical, political newspaper]*, no. 26, p. 3 (in Ukrainian).

Plekan, Yu. (2008). *Borotba za reformu vyborchoho zakonodavstva do Avstriiskoho parlamentu ta Halytskoho seimu (kinets XIX – pochatok XX st.) [The struggle for the reform of electoral legislation in the Austrian Parliament and the Galician Sejm (late 19th – early 20th centuries)]*. Ivano-Frankivsk: Tretiak I. Ya. (in Ukrainian).

Po pershim holosovanii [After the first ballot]. (1911, June 21). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys [Public Voice. Radical, political newspaper]*, no. 31, pp. 2–3 (in Ukrainian).

Po druhim holosovanii [After the second ballot]. (1911, June 28). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys [Public Voice. Radical, political newspaper]*, no. 32, pp. 2–3 (in Ukrainian).

Po tretim holosovanii [After the third ballot]. (1911, July 5). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys [Public Voice. Radical, political newspaper]*, no. 33, p. 3 (in Ukrainian).

Pohrebennyk, F. P. (2000). *Vasyl Stefanyk i rodyna Kyryla Hamoraka [Vasyl Stefanyk and the family of Kyrylo Hamorak]*. Sniatyn: Prut Prynt (in Ukrainian).

Pohrebennyk, F. (Com.). (1970). *Vasyl Stefanyk u krytytsi i spohadakh [Vasyl Stefanyk in criticism and memoirs]*. Kyiv: Dnipro (in Ukrainian).

Posol d-r Okhrymovych pered vybortsiamy [Ambassador Dr. Okhrymovych in front of voters]. (1907, August 25). *Dilo [Work]*, no. 181, p. 1 (in Ukrainian).

Radykalni kandydaty [Radical candidates]. (1911, April 20). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys [Public Voice. Radical, political newspaper]*, no. 17–18, p. 1 (in Ukrainian).

Romaniuk, M. M., Halushko, M. V. (1996). *Ukrainski chasopysy Kolomyi (1865–1994 rr.): Istoryko-bibliografichne doslidzhennia [Ukrainian newspapers and magazines of Kolomyia (1865–1994): Historical and bibliographic research]*. Lviv (in Ukrainian).

Sheste sichove sviato v Sniatyni [The sixth holiday of society "Sich" in the town of Sniatyn]. (1912, July 24). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys [Public Voice. Radical, political newspaper]*, no. 29, pp. 1–2 (in Ukrainian).

Sichovy festyn u Sniatyni [Festive event of society "Sich" in the town of Sniatyn]. (1909, August 11). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys [Public Voice. Radical, political newspaper]*, no. 32 and 33, p. 7 (in Ukrainian).

Sichovyk. (1911, March 29). Stetseva. (pov. Sniatyn)... [Stetseva. (Sniatyn County)...]. *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys [Public Voice. Radical, political newspaper]*, no. 13, p. 5 (in Ukrainian).

- Sniatyn [The town of Sniatyn]. (1912, February 7). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys* [Public Voice. Radical, political newspaper], no. 6, p. 2 (in Ukrainian).
- Sniatyn. Dnia 10. maia s. r. vidbude sia povitove sichove yuvileine Shevchenkivske sviato v Sniatyni ... [СНЯТИН. On May 10, the county jubilee Shevchenko holiday will take place in the town of Sniatyn...]. (1914, March 19). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys* [Public Voice. Radical, political newspaper], no. 11, p. 12 (in Ukrainian).
- Sniatyn [The town of Sniatyn]. (1914, June 2). *Dilo* [Work], no. 120 (8666), p. 7 (in Ukrainian).
- Sniatynshchyna [Sniatyn region]. (1910, November 17). *Svoboda. Politychne, prosvitne i hospodarske pismo dlia narodu* [Freedom. Political, educational and economic newspaper for the people], no. 46, p. 6 (in Ukrainian).
- Sniatynshchyna [Sniatyn region]. (1910, November 16). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys* [Public Voice. Radical, political newspaper], no. 46, p. 2 (in Ukrainian).
- Sniatynshchyna [Sniatyn region]. (1912, February 28). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys* [Public Voice. Radical, political newspaper], no. 9, p. 3 (in Ukrainian).
- Sniatynshchyna [Sniatyn region]. (1914, May 20). *Dilo* [Work], no. 110 (8656), p. 7 (in Ukrainian).
- Stefanyk, V. (1954). *Povne zibrannia tvoriv* [Complete collection of works]. In 3 vol. Kyiv: Vydavnytstvo Akademii nauk Ukrainiskoi RSR, vol. 3 (in Ukrainian).
- Sviato Kotliarevskoho v Poltavi (Oryginalna dopys) [Kotlyarevsky's holiday in Poltava (Original post)]. (1903, September 3 (16)). *Dilo* [Work], no. 198, pp. 1–2 (in Ukrainian).
- Sviato v chest 30-litnoho yuvyleiu Mykhaila Pavlyka v Kolomyi [A holiday in honor of the 30th anniversary of Mykhailo Pavlyk in Kolomyia]. (1905, May 25). *Novyi Hromadskyi Holos. Radykalna chasopys* [New Public Voice. Radical newspaper], no. 20, pp. 158–159 (in Ukrainian).
- Tomczyk, R. (2007). *Galicyska Rusko-Ukraińska Partia Radykalna w latach 1890–1914*. Szczecin: ZAPOL (in Polish).
- Tomczyk, R. (2007). *Radykalowie i socjaldemokrati: Miejsce i rola lewicy w ukraińskim obozie narodowym w Galicji 1890–1914*. Szczecin: ZAPOL, 2007 (in Polish).
- 1914 rik Shevchenkovym rokom [1914 was the year of Shevchenko]. (1914, February 12). *Svoboda. Iliustrovana politychna i prosvitna chasopys* [Freedom. Illustrated political and educational newspaper], no. 6, p. 2 (in Ukrainian).
- Uchasnyk. (1911, September 27). Zasedanie Shyrshoho Povitovoho Zariadu ukraïnskoi radykalnoi partii (U.R.P.) vidbulo sia v sali “Narodnoho Domu” v Horodentsi... [The meeting of the expanded county leadership of the Ukrainian Radical Party (URP) took place in the hall of the People's House in the town Horodenka...]. *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys* [Public Voice. Radical, political newspaper], no. 45, p. 6 (in Ukrainian).
- V. K. (1912, March 27). Sniatynshchyna. (Povitova organizatsiia ukraïnskoi radykalnoi partii) [Sniatyn region. (County organization of the Ukrainian Radical Party)]. *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys* [Public Voice. Radical, political newspaper], no. 13, p. 5 (in Ukrainian).
- V Sniatyni [In the town of Sniatyn]. (1912, Februaru 8). *Svoboda. Politychne, prosvitne i hospodarske pismo dlia narodu* [Freedom. Political, educational and economic newspaper for the people], no. 6, p. 4 (in Ukrainian).
- V Sniatyni vidbulo sia viche 12 chervnia s. r. peredovsim v universytetskii spravi [The public meeting took place in Sniatyn on June 12 primarily in university affairs]. (1910, July 27). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys* [Public Voice. Radical, political newspaper], no. 27, p. 6 (in Ukrainian).
- Vasyl Semeniv [Stefanyk V.]. (1890, May 15). Zholudky nashykh robitnykh liudei i chytalni. (Zi Sniatynskoho) [The stomachs of our working people and reading room. (From Sniatynsky)]. *Narod* [People], no. 10, pp. 144–146 (in Ukrainian).
- Vasyl Stefanyk *National Scientific Library of Ukraine in Lviv, manuscripts department*. F. 167: Levyskyi I. O. Op. 2. Spr. 3007, p. 89 (in Ukrainian).
- Vavzhonek, M. (2014). Vasyl Stefanyk yak predstavnyk halytskykh radykaliv [Vasyl Sefanyk as a representative of the Galician radicals]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal* [Ukrainian Historical Journal], no. 5, pp. 49–60 (in Ukrainian).
- Vidozva do nashykh selian vybortsiv! [Appeal to our peasant voters!]. (1911, April 5). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys* [Public Voice. Radical, political newspaper], no. 14, p. 1 (in Ukrainian).
- VII. Zahalni Zbory “Narodnoi Spilky” v Rusovi, sniatynskoho povitu [VII. General Meeting of the People's Union in the village of Rusiv, Sniatyn County]. (1909, June 23). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys* [Public Voice. Radical, political newspaper], no. 25, p. 3 (in Ukrainian).
- Vsebor. (1909, August 11). Mazepynske sviato u formi dovirochnykh zboriv vidbulo sia dnia 11. lypnia s. r. v Rusovi povitu sniatynskoho [A holiday in honor of Ivan Mazepa in the form of a trust meeting took place

on July 11 this year in the village of Rusiv, Sniatyn region]. *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys [Public Voice. Radical, political newspaper]*, no. 32 and 33, p. 1 (in Ukrainian).

Vyborets. (1908, October 7) Posolskyi zvit posla tov. Vasylia Stefanyka [Ambassador's report of comrade Vasyl Stefanyk]. *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys [Public Voice. Radical, political newspaper]*, no. 59, p. 3 (in Ukrainian).

Vydilovyi. (1899, April 15(27)). V sniatynskomu poviti [In Sniatyn County]. *Svoboda. Politychne, prosvitne i hospodarske pismo dlia narodu [Freedom. Political, educational and economic newspaper for the people]*, no. 16, p. 126 (in Ukrainian).

Z Horodenshchyny. V 58. okruzi vyborchim staie z rameny radykalnoi partii t. Vasyl Stefanyk yak kandydant na posla z menshosty... [From the Horodenka region. In the 58th constituency, Comrade Vasyl Stefanyk became a candidate for the Radical Party as a candidate for minority ambassador]. (1911, May 11). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys [Public Voice. Radical, political newspaper]*, no. 24, p. 3 (in Ukrainian).

Z Sniatynshchyny... [From Sniatyn region...]. (1907, April 18). *Svoboda. Politychne, prosvitne i hospodarske pismo dlia narodu [Freedom. Political, educational and economic newspaper for the people]*, no. 16, p. 4 (in Ukrainian).

Z Sniatynshchyny pyshut nam... [They write to us from Sniatyn region...]. (1907, March 6). *Dilo [Work]*, no. 41, p. 2 (in Ukrainian).

Z Sniatynshchyny pyshut nam... [They write to us from Sniatyn region...]. (1907, March 20). *Dilo [Work]*, no. 53, p. 1 (in Ukrainian).

Z Sniatynshchyny pyshut nam... [They write to us from Sniatyn region...]. (1907, March 21). *Svoboda. Politychne, prosvitne i hospodarske pismo dlia narodu [Freedom. Political, educational and economic newspaper for the people]*, no. 12, pp. 5–7 (in Ukrainian).

Z vyborchoho okruha 58 (Horodenka, Zalishchyky, Sniatyn, Borshchiv, Tluste, Melnytsia) [From constituency 58 (Horodenka, Zalishchyky, Sniatyn, Borshchiv, Tluste, Melnytsia)]. (1911, June 14). *Svoboda. Politychne, prosvitne i hospodarske pismo dlia narodu [Freedom. Political, educational and economic newspaper for the people]*, no. 30, pp. 5–6 (in Ukrainian).

Z vyborchoho okruha ch. 58. Vidozva do vybortsiv silskoho okruha vyborchoho ch. 58 Zalishchyky, Borshchiv, Melnytsia, Horodenka, Tluste, Sniatyn [From constituency number 58. Recall to voters of rural constituency number 58 Zalishchyky, Borshchiv, Melnytsia, Horodenka, Tluste, Sniatyn]. (1905, May 14). *Dilo [Work]*, no. 96, p. 2 (in Ukrainian).

Z vyborchoho silskoho okruha Zalishchyky – Sniatyn. Zaiava... [From a rural constituency of Zalishchyky – Sniatyn. Statement...]. (1907, April 25). *Dilo [Work]*, no. 71, p. 1 (in Ukrainian).

Zadubrivtsi pov. Sniatyn [Zadubrivtsi Sniatyn county]. (1910, September 7). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys [Public Voice. Radical, political newspaper]*, no. 36, p. 5 (in Ukrainian).

Zaiava halytskykh i bukovynskykh pismennykiv [Statement of Galician and Bukovinian writers]. (1910, May 5 (April 22)). *Dilo [Work]*, no. 97, p. 5 (in Ukrainian).

Zaluhe nad Cheremoshem [Zaluhe over Cheremosh]. (1910, August 17). *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys [Public Voice. Radical, political newspaper]*, no. 33, p. 7 (in Ukrainian).

Zi Sniatyna. Pershi zahalni zbory sniatynskoi filii “Prosvity” vidbulu sia... [From the town of Sniatyn. The first general meeting of the Sniatyn affiliate of Prosvita took place...]. (1909, September 29(16)). *Dilo [Work]*, no. 213, p. 4 (in Ukrainian).

Zi Sniatynshchyny... [From Sniatyn region...]. (1907, April 14). *Dilo [Work]*, no. 75, p. 2 (in Ukrainian).

Zi Sniatynshchyny... [From Sniatyn region...]. (1907, May 9). *Dilo [Work]*, no. 92, p. 2 (in Ukrainian).

Zi Sniatynshchyny pyshut nam... [They write to us from Sniatyn region...]. (1907, April 2). *Dilo [Work]*, no. 64, p. 2 (in Ukrainian).

Zinkevych, S. (1912, January 10). Sniatyn [The town of Sniatyn]. *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys [Public Voice. Radical, political newspaper]*, no. 2, p. 5 (in Ukrainian).

Zinkevych. (1911, March 1) Pryhotovania do Sichovoho Sviata. V Snytyni vidbulu sia dovirochni zbory v spravi ustroienia sichovoho sviata na rik 1912... [Preparation for the holiday of society “Sich”. A meeting was held in Sniatyn to prepare for the holiday of society “Sich” of 1912...]. *Hromadskyi Holos. Radykalna, politychna chasopys [Public Voice. Radical, political newspaper]*, no. 9, p. 4 (in Ukrainian).

Zhyvotko, A. (1999). *Istoriia ukrainskoi presy [History of the Ukrainian press]*. Kyiv: Nasha kultura i nauka (in Ukrainian).